

การศึกษาสาเหตุและปัจจัยที่ส่งผลต่อการออกนอกระบบการศึกษาของนักเรียนระดับ
มัธยมศึกษาตอนต้น ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในสถานศึกษา สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 5
STUDY ON THE CAUSES AND FACTORS INFLUENCING DROPOUT RATES IN
THE EDUCATIONAL SYSTEM ACCORDING TO THE PERSPECTIVES OF
ADMINISTRATORS AND EDUCATORS IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS,
REGARDING LOWER SECONDARY SCHOOL STUDENTS PART OF THE OFFICE
OF SECONDARY EDUCATION SERVICE AREA, BANGKOK AREA 1, GROUP 5

¹ปาณิญา กรดแก้ว และ ²พัชรภา ตันติชูเวช

¹Paliya Krotkaeo and ²Patcharapa Tantichuwet

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ประเทศไทย

Kasetsart University, Thailand

¹paliya.kr@ku.th, ²patcharapa.ta@ku.th

Received :December 6, 2024; **Revised** :January 9, 2025; **Accepted** :January 29, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาสาเหตุและปัจจัยของการออกนอกระบบการศึกษา
ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในสถานศึกษา สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 5 2) เปรียบเทียบสาเหตุและ
ปัจจัยที่ส่งผลต่อการออกนอกระบบการศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามความ
คิดเห็นของผู้บริหารและครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
กรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 5 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา ผลการวิจัย พบว่า 1) สาเหตุและ

---

¹นักศึกษานิเทศศาสตร์ สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน

²รองศาสตราจารย์ ดร. คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการออกนอกระบบการศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 5 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านครอบครัว ชุมชนและสิ่งแวดล้อม และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านนักเรียน 2) สาเหตุและปัจจัยที่ส่งผลต่อการออกนอกระบบการศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 5 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา ในภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 เมื่อทดสอบค่าเฉลี่ยรายคู่ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ด้วยวิธีการ Least-Significant Different (LSD) พบว่า ผู้บริหารและครู ในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 5 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสาเหตุและปัจจัยที่ส่งผลต่อการออกนอกระบบการศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมากกว่าสถานศึกษาขนาดกลาง ขนาดใหญ่และขนาดใหญ่พิเศษ

คำสำคัญ : การออกนอกระบบการศึกษา / การบริหารสถานศึกษา

Abstract

This study aims to investigate the causes and factors contributing to the dropout rates among lower secondary school students based on the perspectives of administrators and teachers in educational institutions affiliated with the Office of the Secondary Education Service Area, Bangkok Area 1, Group 5. Additionally, it seeks to compare these causes and factors across various sizes of educational institutions within the same region. The total sample population consisted of 1,088 administrators and teachers from the Secondary Education Service Area, Bangkok Area 1, Group 5. The research findings indicated that the primary factors influencing dropout rates among lower secondary school students, as perceived by administrators and teachers within the Office of the Secondary Education Service Area, Bangkok Area 1, Group 5, were predominantly related to educational institutions, which received the highest average rating. Family, community, and environmental factors followed, with students themselves receiving the lowest average rating. Furthermore, the causes and factors impacting dropout rates, categorized by the size of the educational institutions, were found to exhibit significant differences overall at the 0.05 level, as assessed by administrators and teachers. Pairwise

mean comparisons using the Least-Significant Difference (LSD) method revealed that administrators and teachers in smaller educational institutions expressed stronger concerns regarding the causes and factors influencing dropout rates compared to those in medium, large, and extra-large institutions.

Keywords: Dropout, Educational Administration

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 มาตรา 4 ให้ความหมายของการศึกษาไว้ว่า การศึกษา หมายความว่า กระบวนการเรียนรู้เพื่อให้เกิดความเจริญงอกงามของบุคคลในสังคมโดยมีการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคล เรียนรู้ อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มาตรา 10 กล่าวว่าจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย มาตรา 17 ให้มีการศึกษาภาคบังคับจำนวนเก้าปี โดยให้เด็กซึ่งมีอายุย่างเข้าปีที่เจ็ดเข้าเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจนอายุย่างเข้าปีที่สิบหก เว้นแต่สอบได้ชั้นปีที่เก้าของการศึกษาภาคบังคับ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ,2542: 1)

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคมและสร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพ ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างมีความสุข ในช่วงของการเกิดกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 ซึ่งจะเห็นว่าการศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างความได้เปรียบของประเทศเพื่อการแข่งขันและยืนหยัดในเวทีโลกภายใต้ระบบเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นพลวัต ดังนั้นหลายประเทศทั่วโลกจึงให้ความสำคัญและทุ่มเทกับการพัฒนาการศึกษา มุ่งสู่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตนให้สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ภูมิภาคและของโลก ในส่วนของประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษา การพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของ คนไทยให้มีทักษะความรู้ความสามารถและสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศ อยู่ภายใต้แรงกดดันภายนอกจากกระแสโลกาภิวัตน์และแรงกดดันที่เป็นปัญหาที่ต้องเผชิญ เพื่อให้คนไทยได้มีคุณภาพชีวิต ที่ดีขึ้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560: 1)

การพัฒนาการศึกษาในช่วงปี 2552-2559 พบว่า ประเทศไทยประสบความสำเร็จในหลายด้าน แต่ยังมีอีกหลายด้านที่ยังเป็นปัญหาที่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วนในระยะต่อไป ด้านโอกาสทางการศึกษา ภาครัฐมีนโยบายส่งเสริม สนับสนุนโอกาสทางการศึกษาค่อนข้างมาก ส่งผลให้ประชากรในวัยเรียน รวมทั้งเด็กด้อยโอกาสและผู้มีความต้องการพิเศษมีโอกาสได้รับการศึกษาสูงขึ้น แต่ยังคงเข้าเรียนได้ไม่ครบทุกคนและมีปัญหาการออกกลางคันอยู่บ้าง นอกจากนี้ประชากรที่อยู่ในวัยกำลังแรงงานแม้จะได้รับการศึกษาเพิ่มขึ้น แต่จำนวนแรงงานที่มีการศึกษาต่ำกว่าระดับมัธยมศึกษาตอนต้นยังมีอยู่มาก จึงต้องเร่งดำเนินการสนับสนุนส่งเสริม การพัฒนาคนตลอด ช่วงชีวิตและมีมาตรการต่าง ๆ ให้เด็กและประชาชนทุกช่วงวัยสามารถเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาที่มีคุณภาพมาตรฐานเพิ่มขึ้น เพื่อยกระดับการศึกษาของคนไทยให้เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560: ง)

ปัจจุบันประเทศไทยกำลังอยู่ในระหว่างการปฏิรูปประเทศในด้านต่าง ๆ ซึ่งสภาปฏิรูปแห่งชาติได้เสนอไว้ในวาระปฏิรูปที่ 18 การปฏิรูประบบการเรียนรู้ ประเด็นปฏิรูปที่ 21 เรื่อง การจัดการเรียนรู้ สำหรับเด็กด้อยโอกาส และเด็กกลุ่มเสี่ยงในและนอกระบบ ปัญหาการศึกษาไทย มิติความเหลื่อมล้ำในโอกาสทางการศึกษา ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่สะท้อนภาพปัญหานี้ได้ดีที่สุดประการหนึ่ง คือข้อมูลอัตราการคงอยู่ของเด็กไทยในระบบการศึกษา ซึ่งสถิติของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2555) พบว่ามีเด็กไทยที่หลุดออกไปจากระบบการศึกษาก่อนจบการศึกษาภาคบังคับ และอีกจำนวนไม่น้อยที่ไม่สามารถเรียนจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี เนื่องมาจากปัญหาความยากจน การย้ายถิ่นของ พ่อแม่ที่เป็นแรงงาน ตลอดจนปัจจัยสภาพพื้นที่ที่ทุรกันดารอันเป็นปัญหาที่สะสมมานานโดยยังมิได้รับการแก้ไข สภาพความเหลื่อมล้ำดังกล่าวยังสะท้อนความได้เปรียบเสียเปรียบระหว่างชนชั้นสังคมอีกด้วย (สำนักงานเลขาธิการสภาปฏิรูปแห่งชาติ, 2558: 11)

การออกนอกระบบการศึกษาของเยาวชนถือเป็นอีกหนึ่งปัญหาในระบบการศึกษาไทย ในสถานการณ์ปัจจุบัน ประเทศไทยได้มีการสำรวจพบว่า มีเด็กตกหล่นที่หลุดออกจากระบบการศึกษามากถึง 1.02 ล้านคน ซึ่งมีสาเหตุและปัจจัยที่แตกต่างกันออกไป ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านครอบครัว ปัญหาด้านการบันทึกข้อมูลไม่เป็นปัจจุบัน นักเรียนมีอายุเกินเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ การขาดแคลนอุปกรณ์การเรียน ความหลากหลายของชาติพันธุ์ รวมถึงบริบท สภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่นำไปสู่การออกนอกระบบการศึกษา (กองทุนเสมอภาคเพื่อการศึกษา, 2566: ออนไลน์)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 จัดตั้งขึ้นตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง การกำหนดและแก้ไขเปลี่ยนแปลงพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ณ วันที่ 28 มกราคม พ.ศ.2564 ได้กำหนดและเปลี่ยนแปลงเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพื่อการบริหารและการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษา จำนวน 62 เขต โดยสำนักงานเขต

พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ประกอบด้วยท้องที่รับผิดชอบ จำนวน 23 เขต โดยได้แบ่งกลุ่มโรงเรียนออกเป็น 6 กลุ่ม รวมทั้งสิ้น 67 โรงเรียน ในส่วนของกลุ่ม 5 มีโรงเรียนทั้งสิ้น 11 โรงเรียน ซึ่งมีทั้งโรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง โรงเรียนขนาดใหญ่ และโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ นักเรียนที่เข้าศึกษาในโรงเรียนส่วนใหญ่เป็นนักเรียนที่อยู่ในเขตพื้นที่บริการ มีที่อยู่อาศัยใกล้กับโรงเรียน รวมถึงนักเรียนที่ติดตามบิดามารดาเข้ามาทำงานในพื้นที่ส่งผลให้โรงเรียนในกลุ่ม 5 มีนักเรียนที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นสภาพครอบครัว เศรษฐกิจ หรือแม้แต่บริบทอื่นๆที่แตกต่างกัน จากข้อมูลปีการศึกษา 2563 มีนักเรียนเข้าศึกษาจำนวน 4,141 คน และจบการศึกษา ในปีการศึกษา 2565 จำนวน 4,007 คน คิดเป็นร้อยละ 96.77 จะเห็นว่ามึนักเรียนที่ออกนอกระบบการศึกษาจำนวนทั้งสิ้น 134 คน คิดเป็นร้อยละ 3.23

จากสภาพปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาสาเหตุและปัจจัยที่ส่งผลต่อการออกนอกระบบการศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 5 ทั้งนี้เพื่อทราบสาเหตุและปัจจัยที่ส่งผลต่อการออกนอกระบบการศึกษาและข้อเสนอแนะนำไปสู่การวางแผนการบริหารเพื่อป้องกันเด็กออกนอกระบบการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสาเหตุและปัจจัยของการออกนอกระบบการศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 5
2. เพื่อเปรียบเทียบสาเหตุและปัจจัยที่ส่งผลต่อการออกนอกระบบการศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 5 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาสาเหตุและปัจจัยที่ส่งผลต่อการออกนอกระบบการศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 5 เป็นงานวิจัยเชิงพรรณนามีขั้นตอน การดำเนินการ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้การวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารและครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 5 จำนวน 1,080 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้คือ ผู้บริหารและครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 5 จำนวน 260 คน โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie and Morgan (อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2556: 43)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาสาเหตุและปัจจัยที่ส่งผลต่อการออกนอกระบบการศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 5 แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามในเรื่อง ตำแหน่งปัจจุบัน ประสบการณ์การทำงาน ขนาดสถานศึกษา เป็นลักษณะแบบเลือกตอบ (Check list)

ตอนที่ 2 สาเหตุและปัจจัยการออกนอกระบบการศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 5 แบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านนักเรียน 2) ด้านครอบครัว ชุมชนและสภาพแวดล้อม 3) ด้านสถานศึกษา โดยสอบถามความคิดเห็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ระดับ ตามรูปแบบของลิเคิร์ท

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่นๆ ที่เกี่ยวกับสาเหตุและปัจจัยการออกนอกระบบการศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 5

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ สำเร็จรูป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอตามลำดับ โดยใช้สถิติการวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง ด้วยวิธีการ Least-Significant Different โดยรวมรายด้านเพื่อนำไปอธิบายข้อมูลในรูปแบบตารางต่อไป

ผลการวิจัย

การศึกษาสาเหตุและปัจจัยที่ส่งผลต่อการออกนอกระบบการศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 5 สรุปผล ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับของผู้ตอบแบบสอบถาม ดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงผลจำนวนและร้อยละของข้อมูลสถานภาพส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่าง

สถานภาพ	จำนวน (n = 255)	ร้อยละ
ตำแหน่งปัจจุบัน		
ผู้บริหารสถานศึกษา	10	3.9
ครู	245	96.1
รวม	255	100
ประสบการณ์การทำงาน		
น้อยกว่า 5 ปี	92	36.1
5 - 10 ปี	105	41.2
มากกว่า 10 ปี	58	22.7
รวม	255	100
ขนาดโรงเรียน		
โรงเรียนขนาดเล็ก	20	7.8
โรงเรียนขนาดกลาง	47	18.4
โรงเรียนขนาดใหญ่	57	22.4
โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ	131	51.4
รวม	255	100

จากตารางที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามคือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 5 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 255 คน ประกอบด้วยตำแหน่งปัจจุบัน ประสบการณ์การทำงานและขนาดสถานศึกษาโดยการวิเคราะห์แจกแจงหาค่าความถี่ (Frequency) และวิเคราะห์หาค่าร้อยละ (Percentage)

ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ส่วนใหญ่มีตำแหน่งงานปัจจุบันเป็นครูจำนวน 245 คน คิดเป็นร้อยละ 96.1 และผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 3.9

มีประสบการณ์การทำงาน 5 – 10 ปี มากที่สุด จำนวน 105 คน คิดเป็นร้อยละ 41.2 รองลงมาคือน้อยกว่า 5 ปี จำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 36.1 และมากกว่า 10 ปี น้อยที่สุด จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 22.7 ตามลำดับ ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษมากที่สุด จำนวน 131 คน คิดเป็นร้อยละ 51.4 รองลงมาปฏิบัติงานในโรงเรียน ขนาดใหญ่ จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 22.4 ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 18.4 และปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดเล็ก น้อยที่สุด จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 7.8

2. สาเหตุและปัจจัยของการออกนอกระบบการศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 5 แสดงดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สาเหตุและปัจจัยที่ส่งผลต่อการออกนอกระบบการศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 5 โดยภาพรวม

ด้าน	สาเหตุและปัจจัยที่ส่งผลต่อการออกนอกระบบการศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1	ด้านนักเรียน	4.18	0.42	มาก
2	ด้านครอบครัว ชุมชนและสภาพแวดล้อม	4.21	0.53	มาก
3	ด้านสถานศึกษา	4.23	0.52	มาก
	รวม	4.21	0.49	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า สาเหตุและปัจจัยที่ส่งผลต่อการออกนอกระบบการศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 5 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.21$, S.D. = 0.49) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 3 ด้าน เรียงลำดับจากการแสดงผลค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยดังนี้ ด้านสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.52) รองลงมา คือ ด้านครอบครัว ชุมชนและสภาพแวดล้อม ($\bar{X} = 4.21$, S.D. = 0.53) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านนักเรียน ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.42) ตามลำดับ

3. เปรียบเทียบสาเหตุและปัจจัยที่ส่งผลต่อการออกนอกระบบการศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 5 จำแนกตามขนาดสถานศึกษาแสดงดังตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงผลการเปรียบเทียบสาเหตุและปัจจัยการออกนอกระบบการศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 5 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา โดยภาพรวม

ด้าน	สาเหตุและปัจจัยที่ส่งผลการออกนอกระบบการศึกษา	ขนาดสถานศึกษา								f	Sig.
		ขนาดเล็ก		ขนาดกลาง		ขนาดใหญ่		ขนาดใหญ่พิเศษ			
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1	ด้านนักเรียน	4.83	0.25	4.23	0.47	4.08	0.21	4.18	0.40	23.10	0.000
2	ด้านครอบครัว ชุมชนและสภาพแวดล้อม	4.88	0.38	4.16	0.67	4.13	0.24	4.17	0.51	13.14	0.000
3	ด้านสถานศึกษา	4.85	0.47	4.24	0.63	4.18	0.28	4.15	0.51	12.13	0.000
	รวม	4.84	0.32	4.21	0.53	4.11	0.20	4.14	0.41	20.08	0.000

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า สาเหตุและปัจจัยมีผลต่อการออกนอกระบบการศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 5 จำแนกตามขนาดสถานศึกษาในภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การศึกษาสาเหตุและปัจจัยที่ส่งผลการออกนอกระบบการศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 5 มีประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. สาเหตุและปัจจัยที่ส่งผลการออกนอกระบบการศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 5 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน คือด้านนักเรียน ด้านครอบครัว ชุมชนและสภาพแวดล้อม และด้านสถานศึกษา สอดคล้องกับผลการศึกษากองทุนเสมอภาคเพื่อการศึกษา (2566: ออนไลน์) พบว่า มีเด็กและเยาวชนหลุดออกจากระบบการศึกษามากถึง 1.02 ล้านคน ซึ่งมีสาเหตุมาจากหลายปัจจัย เช่น ด้านสถานศึกษา ได้แก่ ครูจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีการเดิมๆ ทำให้นักเรียนเบื่อหน่ายการเรียน หลักสูตรรายวิชาไม่ตอบโจทย์ชีวิตการขาดครูที่มีความรู้ ด้านครอบครัว ชุมชนและสภาพแวดล้อม ได้แก่ พ่อ แม่หย่าร้าง ครอบครัวแตกแยก การขาด รวมถึงการขาดการสื่อสารระหว่างโรงเรียนและผู้ปกครอง ด้านนักเรียน

ได้แก่ เด็กขาดเรียนบ่อยครั้ง เด็กมีเจตคติที่ไม่ดีต่อครูผู้สอนหรือครูที่ปรึกษา รวมถึงความหลากหลายของ เด็กที่มีปัญหาพัฒนาการทางกายและจิตใจสอดคล้องกับงานวิจัยของพัชรภาภรณ์ ดันติชูเวช (2559) ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาคุณลักษณะเชิงลึกและปัจจัยที่ส่งผลให้เด็กและเยาวชนออกนอกระบบการศึกษา: กรณีศึกษาจังหวัดตาก ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้เด็กและเยาวชนออกนอกระบบการศึกษาแบ่งเป็น 2 ปัจจัย คือ 1) ปัจจัยจากกลุ่มเป้าหมาย เช่น ทักษะที่ไม่ดีต่อการเรียน การปรับตัว การแต่งงาน และ 2) ปัจจัยจากครอบครัว ชุมชนและสิ่งแวดล้อม เช่น ทักษะของครอบครัวที่มีต่อการเรียน ปัญหาด้านเศรษฐกิจของครอบครัว ความลำบากในการเดินทางไปโรงเรียน เช่นเดียวกับงานวิจัยของวชิราภรณ์ โอนไธสง (2558) ทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการออกกลางคันของนักเรียน ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ผลการวิจัยพบว่า 1. ผู้บริหารโรงเรียนและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 มีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการออกกลางคันของนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกัน สาเหตุและปัจจัยที่มีผลต่อการออกนอกระบบการศึกษา ได้แก่ ด้านนักเรียน ด้านครอบครัว ชุมชนและสภาพแวดล้อม และด้านสถานศึกษา

เมื่อพิจารณารายด้าน สาเหตุและปัจจัยที่มีผลต่อการออกนอกระบบการศึกษาที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านสถานศึกษา รองลงมาคือด้านครอบครัว ชุมชนและสภาพแวดล้อม และด้านตัวนักเรียน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากพื้นฐานครอบครัว ชุมชนและสภาพแวดล้อม มีความแตกต่างกัน อีกทั้งนักเรียนที่เรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 5 โดยส่วนใหญ่มีความพร้อม อาศัยอยู่ในชุมชนเมือง มีสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในระดับดี ดังนั้นสาเหตุและปัจจัยการออกนอกระบบการศึกษา จึงมีสาเหตุหลักมาจากด้านสถานศึกษา อาจเกิดจากครูจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีการเดิมๆ ทำให้นักเรียนเบื่อหน่ายการเรียน การสอนยังไม่ดึงดูดความสนใจนักเรียนเท่าที่ควร แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนไม่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน ครูและนักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ไม่ดีต่อกัน ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ไม่ครอบคลุม

ด้านสถานศึกษา พบว่า กระบวนการจัดการเรียนการสอนของครูยังไม่ดึงดูดความสนใจของนักเรียน มีการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีการเดิมๆ ส่งผลให้นักเรียนเรียนเกิดความเบื่อหน่าย ไม่อยากเข้าเรียน นักเรียนมีทัศนคติด้านลบต่อการเรียนและมีเจตคติที่ไม่ดีต่อครูผู้สอน รวมถึงสภาพแวดล้อม ไม่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน สถานศึกษาจึงควรมหาแนวทางการป้องกันการออกนอกระบบการศึกษา กล่าวคือ ครูควรจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับธรรมชาติของนักเรียน มีความทันสมัย จัดกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงและมีความหลากหลาย ดึงดูดความสนใจของนักเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของสันติ บุญภิรมย์ (2557) ได้กล่าวว่า การบริหาร

จัดการชั้นเรียนเป็นการช่วยให้การเรียนรู้ของผู้เรียนและการสอนของผู้สอนได้เอื้ออำนวยต่อกิจกรรม การเรียนการสอน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญที่สุดในขณะนั้นให้บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่ง หมายของการศึกษาในระดับสูงสุดและผู้เรียนได้รับการพัฒนาศักยภาพได้เต็มตามอัตภาพ พร้อมทั้ง ส่งเสริมและสนับสนุนการสอนให้เต็มศักยภาพทั้งสองฝ่าย เช่นเดียวกับงานวิจัยของชาวยูชัย อาจินส มาจารย์ (2544) พบว่า การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ด้านการจัดการเรียนรู้ ส่งผลต่อการเรียนรู้ ของผู้เรียน พัฒนาเสริมสร้างคุณลักษณะค่านิยมของผู้เรียนให้เป็นไปในทิศทางที่พึงประสงค์ การ เรียนการสอนนั้นมียุทธศาสตร์ประกอบทางด้านสภาพแวดล้อมในการเรียนที่ละเอียดอ่อน และมีความ สำคัญเท่าเทียมกับเนื้อหาวิชาและจุดประสงค์การเรียนรู้ ผู้สอนต้องพิจารณาเลือกใช้ สภาพแวดล้อมในการเรียนการสอน นั่นคือ บรรยากาศที่หย่อมหรือส่งเสริมความสำคัญของผู้เรียน ให้มีความรู้สึกมีส่วนร่วม

รองลงมาคือ ด้านครอบครัว ชุมชนและสภาพแวดล้อม พบว่าพ่อแม่หย่าร้าง ครอบครัว แดกแยก พ่อแม่ ผู้ปกครองมีฐานะยากจน มีคุณภาพชีวิตต่ำและผู้ปกครองไม่เห็นความสำคัญของการ ศึกษาเท่าที่ควร ผู้ปกครองให้นักเรียนมาช่วยประกอบอาชีพทำงานหารายได้มาจุนเจือครอบครัว ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ปกครองเด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ต้องรับภาระเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัวจึงทำ ให้มีฐานะยากจนซึ่งสาเหตุและปัจจัยที่กล่าวมาข้างต้นส่งผลต่อการออกกลางคันของเด็กและ เยาวชนเช่นเดียวกัน ดังนั้น โรงเรียนควรส่งเสริมให้มีกองทุนเพื่อการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนที่ ยากจนเพิ่มเติมจากส่วนที่รัฐจัดให้ ส่งเสริมให้นักเรียนมีรายได้เสริมระหว่างเรียนเพื่อแบ่งเบาภาระ ค่าใช้จ่ายของผู้ปกครอง ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ปกครองมีรายได้เพิ่มขึ้นหรือให้ความรู้ในการประกอบ อาชีพแก่ผู้ปกครอง ส่งเสริมสนับสนุนโครงการเศรษฐกิจพอเพียง สอดคล้องกับงานวิจัยของนันทวิช นุนารถ (2559) ได้ทำวิจัยเรื่อง แนวทางการป้องกันความเสี่ยงในการออกกลางคันของเด็กและ เยาวชนในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัย พบว่า แนวทางการป้องกันความเสี่ยง ในการออกกลางคันของเด็กและเยาวชนในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ ด้านครอบครัวควร ส่งเสริมเด็กและเยาวชนให้มีรายได้เสริมระหว่างเรียน ให้ความรู้เรื่องการบังคับใช้กฎหมายการศึกษา ภาคบังคับและมีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองเห็นความสำคัญของการศึกษามากกว่าเดิม

ด้านนักเรียน พบว่าเด็กขาดเรียนบ่อยครั้ง เนื่องด้วยมาจากสาเหตุของตัวเด็กหรือ ครอบครัว เด็กมีเจตคติที่ไม่ดีต่อครูผู้สอนหรือครูที่ปรึกษาและเด็กมีผลการเรียนไม่ผ่านเกณฑ์ เรียน ตก ซ้ำชั้น ทั้งนี้ ปัจจัยเสี่ยงด้านนักเรียน เป็นส่วนหนึ่งที่ส่งผลให้นักเรียนออกนอกระบบการศึกษา ดังนั้นโรงเรียนควรจัดให้มีกิจกรรมเพื่อนที่ปรึกษา (Youth Counselor) เพื่อนักเรียนจะได้มีเพื่อน คู่คิด ได้รับความรักและปรารถนาดีจากเพื่อน ได้รับการยอมรับและช่วยเหลือ มีเพื่อนที่คอยให้ คำปรึกษาและวางใจได้จะช่วยให้นักเรียนเกิดความสบายใจอยากมาเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างตัว

นักเรียนกับเพื่อนส่งผลต่อการตัดสินใจ ลาออกกลางคันด้วย อีกทั้งโรงเรียนควรมีการจัดอบรม ส่งเสริมให้ความรู้แก่ครูในเรื่อง ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สนับสนุนให้ครูที่ปรึกษารู้จักนักเรียน เป็นรายบุคคล มีการคัดกรองนักเรียน ซึ่งเป็นกลไกสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน นำไปสู่ การแก้ปัญหาเด็กออกนอกระบบการศึกษาได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของจิรมล แก้วฉิมพลี (2554) ที่กล่าวว่าให้มีนโยบายเพื่อส่งเสริมการดูแลช่วยเหลือนักเรียน การเยี่ยมบ้าน เพื่อให้สามารถรู้ปัญหา ของนักเรียนอย่างแท้จริง ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดความน่าสนใจด้วยเทคนิควิธี ที่หลากหลาย

2. เมื่อเปรียบเทียบสาเหตุและปัจจัยที่มีผลต่อการออกนอกระบบการศึกษาของนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 5 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารและครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 5 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสาเหตุและปัจจัยต่อการออกนอกระบบการศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมากกว่าสถานศึกษาขนาดกลาง ขนาดใหญ่และขนาดใหญ่พิเศษ ทั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อคิดเห็นว่า นักเรียนที่ออกนอกระบบการศึกษาส่วนใหญ่ ศึกษายู่ในสถานศึกษาขนาดเล็ก และมักจะประสบปัญหาจำนวนครูไม่ครบชั้น ควรมีการปรับเพิ่ม อัตรากำลัง หรือปรับเกณฑ์การพิจารณาเลื่อนเงินเดือน เพื่อสร้างแรงจูงใจในการบริหารจัดการ สถานศึกษาขนาดเล็ก นำไปสู่แนวทางการป้องกันเด็กออกนอกระบบการศึกษาต่อไป

ด้านนักเรียน ในสถานศึกษาขนาดเล็ก นักเรียนยังขาดปัจจัยพื้นฐานของมนุษย์ คือ ความต้องการทางกายภาพ ปัจจัยสี่ อาหาร น้ำ เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัยไม่พร้อม ก็จะมีส่งผลให้ นักเรียนในสถานศึกษาขนาดเล็กไม่อยากมาเรียน ขาดเรียนนาน ดังนั้น โรงเรียนควรจัดให้นักเรียน ในสถานศึกษาขนาดเล็กมีปัจจัยพื้นฐานพร้อม กล่าวคือ ควรจัดให้มีทุนการศึกษาหรืออาหาร กลางวันเพื่อให้ความต้องการทางกายภาพสมบูรณ์ ซึ่งจะช่วยลดจำนวนนักเรียนที่จะออกนอกระบบ การศึกษาต่อไป สอดคล้องกับทฤษฎีมาสโลว์ ที่กล่าวถึงลำดับขั้นความต้องการ (Maslow's Hierarchy of Needs) ซึ่งเป็นทฤษฎีจิตวิทยาที่ระบุว่า มนุษย์มีความต้องการทั้งหมด 5 ชั้นด้วยกัน เรียงลำดับจาก ขั้นต่ำสุดไปหาสูงสุด สอดคล้องกับงานวิจัยของจรรุวรรณ แก่นทรัพย์ และดร. สมหมาย แจ่มกระจ่าง (2549) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาสภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสที่ถูกทอดทิ้ง : กรณีศึกษาโรงเรียนใจดีจังหวัดลพบุรี ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาในการดำเนินชีวิตของเด็กด้อยโอกาส ที่ถูกทอดทิ้งคือขาดความรัก ความอบอุ่นในครอบครัว ขาดอาหารและสารอาหาร มีความเสี่ยงต่อ การเจ็บป่วยและมีแนวโน้มในการออกเรียนกลางคัน วิธีการช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาสที่ถูกทอดทิ้ง

คือประสานผู้เกี่ยวข้องเพื่อให้เด็กมีเอกสารทะเบียนบ้าน จัดหาชุดนักเรียน เครื่องเขียนแบบเรียน
ทุนการศึกษาให้แก่นักเรียน

นอกจากนี้ด้านครอบครัว ชุมชนและสภาพแวดล้อม ของสถานศึกษาขนาดเล็ก ที่ตั้งอยู่
ในพื้นที่ชุมชนขนาดเล็ก อีกทั้งที่อยู่อาศัยตั้งอยู่ในชุมชนที่เป็นแหล่งมั่วสุม ห่างไกลจากสถานศึกษา
การคมนาคมไม่สะดวก พ่อแม่ ผู้ปกครองมีวิถีชีวิตเรียบง่าย ประกอบอาชีพที่มีรายได้ปานกลาง
มีที่ทำกินไม่เป็นหลักแหล่ง ส่งผลให้นักเรียนต้องย้ายติดตามผู้ปกครอง และยังพบว่าสถานศึกษา
ขนาดเล็กมีอาคารและสิ่งปลูกสร้างอยู่ในสภาพพอใช้และทรุดโทรม สภาพแวดล้อมไม่เอื้อต่อ
การจัดการศึกษา จากสาเหตุและปัจจัยที่กล่าวมาข้างต้น ส่งผลให้นักเรียนในสถานศึกษาขนาดเล็ก
ขาดความพร้อมในการเรียนและมีโอกาสออกนอกระบบการศึกษาได้มากเช่นเดียวกัน ดังนั้น
โรงเรียนควรจัดให้มีการเยี่ยมบ้าน การคัดกรองนักเรียนเป็นรายบุคคล มีการให้ความรู้ในเรื่องการ
ดูแลตนเอง ให้ห่างไกลจากอบายมุขและสารเสพติด จัดทำระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่เข้มแข็ง มี
การประสานความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ครอบครัว ชุมชน เพื่อป้องกันไม่ให้นักเรียนออกนอก
ระบบการศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของนุรมาน พิทักษ์สุขสันต์ (2564) ได้ศึกษาเรื่องการ
บริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอสาบบุรี สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ระดับการบริหารงานระบบ
ช่วยเหลือดูแลนักเรียน อยู่ในระดับดีมาก มีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
ผู้บริหารควรดำเนินการให้ครูศึกษาข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้วยวิธีการที่หลากหลาย 2) ด้าน
การคัดกรองนักเรียน ผู้บริหารควรดำเนินการให้มีระบบคัดกรองนักเรียน ตามเกณฑ์การคัดกรอง
โดยใช้แบบประเมิน (SDG) ในการคัดกรอง 3) ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ผู้บริหารควร
ดำเนินการให้มีการประชุมผู้ปกครองนักเรียนทุกภาคเรียน รวมถึงการจัดกิจกรรมโฮมรูมให้กับ
ผู้เรียนในแต่ละสัปดาห์ได้อย่างเหมาะสม 4) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ผู้บริหารควร
ดำเนินการให้มีการเอาใจใส่ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน 5)
ด้านการส่งต่อนักเรียน ผู้บริหารควรดำเนินการให้มีการชี้แจงให้นักเรียนเข้าใจถึงความจำเป็นในการ
ส่งต่อโดยใช้คำพูดที่สร้างสรรค์

ไม่เพียงแต่ด้านนักเรียน ด้านครอบครัว ชุมชนและสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อการออกนอก
ระบบการศึกษาของสถานศึกษาขนาดเล็ก แต่ยังเกิดจากสาเหตุด้านสถานศึกษา โดยสถานศึกษา
ขนาดเล็กมักประสบปัญหาจำนวนครูไม่ครบชั้น ครูสอนไม่ตรงสาขาวิชาที่จบมา ทำให้ไม่มีความถนัด
นักเรียนไม่ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ ส่งผลให้เกิดความเบื่อหน่ายและไม่อยากเรียน
ขาดแรงจูงใจในการเรียน เนื่องมาจากกิจกรรมการเรียนรู้ไม่ดึงดูดใจให้เรียน และนำไปสู่การออก
นอกระบบการศึกษา ดังนั้น โรงเรียนควรร่วมกันหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา กล่าวคือ ควรมีการ

ปรับเปลี่ยนอัตราค่าจ้างเพื่อให้มีครูครบชั้น หรือปรับเปลี่ยนการจัดการพิจารณาเงินเดือนเพื่อสร้างแรงจูงใจในการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็ก อีกทั้งควรมีการวางแผน การบริหารแบบมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ควรจัดให้มีการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ ความต้องการของชุมชน จัดแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียนให้เพียงพอเหมาะสมกับจำนวนนักเรียน ส่งเสริมด้านการจัดการเรียนรู้ มุ่งเน้นให้สถานศึกษาขนาดเล็กมีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่เน้นกระบวนการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทรธิดา เดโชเม็ง (2560) ทำการวิจัยเรื่อง ศึกษาสภาพและแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานการบริหารวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ผลการวิจัย พบว่า แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการประกอบด้วย 3 แนวทาง ดังนี้ 1) ครูผู้สอนควรจัดกระบวนการเรียนโดยเปลี่ยนบทบาทจากครูที่มีแต่บรรยายมาเป็นผู้ชี้แนะ แนะนำ หรืออาจรวมกันเป็นคณะครูเพื่อร่วมกันออกแบบกิจกรรมในการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ 2) ควรมีการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ของครูเพื่อกระตุ้นให้ครู ได้มีนวัตกรรมในการจัดการเรียน การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 3) ควรส่งเสริมให้มีการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของครู โดยอาจทำในรูปแบบของโครงการหรือสร้างเครือข่ายร่วมกับสถาบันอุดมศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน เพื่อให้ครูมีการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

ด้านสถานศึกษา เป็นสาเหตุและปัจจัยที่ส่งผลต่อการออกนอกระบบการศึกษามากที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารและครูควรพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอน จัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน คิดค้นรูปแบบวิธีการสอนด้วยเทคนิคใหม่ๆ และทันสมัยเหมาะสมกับช่วงวัยของนักเรียน เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ สืบค้นข้อมูล และเรียนรู้ได้อย่างอิสระ จัดอบรมให้ครูมีความรู้ ทักษะการสอนที่ดียิ่งขึ้น ส่งเสริมและเปิดโอกาสให้ครูได้สร้างและคิดค้นนวัตกรรมใหม่ๆ ที่จะใช้พัฒนาต่อยอดการจัดการกระบวนการเรียนการสอนให้ประสบความสำเร็จ ทั้งนี้ทั้งนั้นด้านครอบครัว ชุมชนและสภาพแวดล้อม รวมถึงด้านนักเรียนก็เป็นอีกปัจจัยที่สำคัญ ผู้บริหารและครูควรเอาใจใส่ดูแลนักเรียนร่วมกันกับผู้ปกครอง ให้มีระบบเยี่ยมบ้านเพื่อเข้าถึงปัญหา รวมถึงให้มีการมอบทุนการศึกษาแก่นักเรียนที่ขาดแคลน สร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน มีการติดตามให้คำปรึกษา แก่นักเรียนอย่างสม่ำเสมอ เอาใจใส่ดูแลทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และอารมณ์ ให้มีระบบคัดกรองนักเรียน ได้แก่ คัดกรองภาวะซึมเศร้า แบบประเมินความเครียด ระบบความประพฤติระบบเช็คชื่อหน้าเสาธง เช็คเข้าเรียน รวมถึงการจัดอบรมให้ความรู้แก่ครูใน

การจัดทำระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเข้มแข็งเพื่อเป็นแนวทางในการป้องกันนักเรียนออกนอกระบบการศึกษาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- จารุวรรณ แก่นทรัพย์และดร.สมหมาย แจ่มกระจ่าง. (2549). การศึกษาสภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสที่ถูกทอดทิ้ง. วารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคม. 2 (1). 125-138.
- จิรมล แก้วนิมพลี. (2555). สภาพปัญหา สาเหตุ กระบวนการแก้ไขปัญหาและแนวทางป้องกันการออกกลางคัน ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอเวียง จังหวัดนราธิวาส. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- จุฬารณณ์ มาเสถียรวงศ์. (2550). บทสังเคราะห์กรณีศึกษาเด็กและเยาวชนระดับจังหวัดในโครงการติดตามสภาวการณ์เด็กและเยาวชนรายจังหวัด. เด็กไทยบนทางสามแพร่ง. พิมพ์ครั้งที่ 2. (108). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ชาญชัย อาจินสมาจาร. (2544). บรรยากาศในชั้นเรียนและการจูงใจนักเรียน. วารสารวิชาการ. 4(4). 42-53.
- นันทวิช นูนารถ. (2559). แนวทางการป้องกันความเสี่ยงในการออกกลางคันของเด็กและเยาวชนในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดนครสวรรค์. วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์. 11(31). 33-46.
- นุรมาน พิทักษ์สุขสันต์. (2564). การบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอสายบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- _____. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับปรับปรุง ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545) ฉบับที่ 3 (พ.ศ.2553) และฉบับที่ 4 (พ.ศ.2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก หน้า 1-5.
- พัชรภา ตันติชูเวช. (2559). การศึกษาคุณลักษณะเชิงลึกและปัจจัยที่ส่งผลให้เด็กและเยาวชนออกนอกระบบการศึกษา: กรณีศึกษาจังหวัดตาก. วารสารสุทธิปริทัศน์. 32(101). 80-91.
- ภัทรธิดา เดโชเม็ง. (2560). ศึกษาสภาพและแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานการบริหารวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

- _____. (2564). ยูเนสโกเผยปัญหาเด็กนอกระบบเอเชียแปซิฟิกพุ่ง ชี้รัฐลงทุนงบเพื่อการศึกษาแต่ไปไม่ถึงเด็กบางกลุ่ม. แหล่งที่มา <https://d.dailynews.co.th/education/381783/> (สืบค้นเมื่อ 29 มีนาคม 2566).
- วชิราภรณ์ โอนไธสง. (2558). ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการออกกลางคันของนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 32. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- สันติ บุญภิรมย์. (2557). การบริหารจัดการในห้องเรียน *Classroom Management*. พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ทริปเพิ้ลเอ็ดดูเคชั่น.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2565). พาน้องกลับมาเรียน โครงการสำคัญ ศธ.ตั้งเป้าพาเด็กหลุดระบบการศึกษากลับเข้าเรียน. แหล่งที่มา <https://ops.moe.go.th/360bring-students-back-to-school-3/> (สืบค้นเมื่อ 29 มีนาคม 2566)
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579. กรุงเทพฯ: บริษัท พริกหวานกราฟิก จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2558). *สภาพัฒน์รูปแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ: สำนักการพิมพ์สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.2561-2580*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการ.